

Sosyal Medyanın Siyasal Katılıma Etkisi

The Impact of Social Media on Political Participation

Öz

Bu araştırma, teknolojinin hızlı gelişimi ile beraber günümüzde kişilerarası iletişimde temel bir araç haline gelen sosyal medya araçlarının siyasal iletişim alanında kullanılması ve siyasal katılım biçimlerine etkisinin incelendiği derleme çalışmasıdır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bireylerin ve toplumun gelişimi için vazgeçilmez bir unsur haline gelen iletişim hem toplumsal hem de gündelik yaşam pratiklerini yeniden şekillendirmiştir. Zaman ve mekân algısını ortadan kaldıran yeni iletişim teknolojileri eğitmeden eğlenceye, bilimden ticarete, sağlıktan sanata kadar her alanda etkisini göstermiş; sosyal medyanın gücü yadsınamaz hale gelmiştir. Sosyal medyanın her an güncellenebilir olması, herkesin kullanımına açık olması ve çevrimiçi paylaşım imkân tanınması açısından iletişim alanında en ideal platformlar olarak kabul görmektedir. İnsanlar sosyal medya platformlarında herhangi bir konu hakkında fikirlerini güncel olarak paylaşmakta, bir konu ile ilgili olarak başka insanlarla tartışabilmekte ve yaratıcı fikirler ortaya koyabilmektedir. 21. yüzyılda geleneksel medyanın yanı sıra sosyal medya gibi yeni medya alanları siyasal katılma biçimlerini etkilemiş, yeni katılım biçimleri ortaya çıkarmıştır. Sosyal medya, toplumun hemen her kesiminin sesini duyurmak için kullandığı bir araç ve bireylerin toplumsal yaşam içinde özellikle siyasal ve kültürel taleplerin, görüşlerini vb. duyurdukları bir alan haline gelmiştir. Sosyal medyanın mevcut özellikleri onu aynı zamanda kamusal alanın bir parçası haline getirmiştir; bu durum hem avantajlar hem de zorluklar ortaya çıkarmıştır. Kamusal alanın dijitalleşmesi, demokratik tartışmaların genişlemesini sağlamış ancak aynı zamanda ifade özgürlüğü, gizlilik gibi konuları da gündeme getirmiştir. Bu nedenle, sosyal medya ve kamusal alan ilişkisi önemli bir araştırma ve tartışma konusudur.

Anahtar Kelimeler: Siyasal iletişim, sosyal medya, siyasal katılım, politik tutum, siyasal katılma biçimleri

Abstract

This research is a review of the use of social media tools, which have become a fundamental tool in interpersonal communication today with the rapid development of technology, in the field of political communication and their impact on political participation patterns. With the development of technology, communication, which has become an indispensable element for the development of individuals and society, has reshaped both social and daily life practices. New communication technologies, which eliminate the perception of time and space, have had an impact in every field from education to entertainment, science to commerce, health to art; the power of social media has become undeniable. In the 21st century, in addition to traditional media, new media platforms such as social media have influenced forms of political participation and brought forth new types of participation. Social media has become a tool used by virtually every segment of society to make their voices heard. It has become a space where individuals express their political and cultural demands, opinions, and more within the societal fabric. The current features of social media have made it a part of the public sphere; this situation has both advantages and disadvantages. The digitization of the public sphere has not only expanded democratic discourse and facilitated faster access to information but has also brought up issues such as freedom of expression and privacy. Therefore, the relationship between social media and the public sphere is an important subject of research and debate.

Keywords: Political communication, social media, political participation, political attitude, type of political participation.

Halime İLARSLAN
(Sorumlu Yazar-Corresponding Author)

Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Sosyoloji Bölümü, Erzurum, Türkiye
Department of Sociology, Atatürk
University, Faculty of Letters, Erzurum,
Türkiye
halime.akyurt18@ogr.atauni.edu.tr

Geliş Tarihi/Received 26.01.2024
Revizyon Tarihi/Revision 28.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted 24.04.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 25.06.2025

Atıf:

İlarslan, H. (2025). Sosyal Medyanın Siyasal Katılıma Etkisi. *Edebiyat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 74, 207-216.

Cite this article:

İlarslan, H. (2025). The Impact of Social Media on Political Participation. *Journal of Literature and Humanities*, 74, 207-216.

Content of this journal is licensed under a
Creative Commons Attribution-Noncommercial
4.0 International License.

Giriş

Bu çalışma, teknolojinin iletişim dinamikleri üzerindeki etkisine odaklanarak; günümüzde sosyal medyanın siyasal iletişimde bir araç olarak kullanılması ele alınmıştır. Bu bağlamda, sosyal medyanın toplumun çeşitli kesimlerinin sesini duyurmak ve siyasal, kültürel taleplerini ifade etmek için aktif olarak kullanılan platformlara dönüşme süreci üzerinde durulmaktadır. Araştırma, sosyal medyanın toplumsal ve politik rolü çerçevesinde politik katılım alanına getirdiği çeşitlilik ve yenilik konusuna vurgu yaparak; demokratik süreçler üzerindeki etkisinin anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda sosyal medyanın kamusal alanın dijitalleşmesi sürecine etkisi ve demokratik tartışmaların genişlemesini nasıl etkilediği ele alınmıştır. Öte yandan sosyal medyanın söz konusu etkilerinin ifade özgürlüğü ve gizlilik gibi konuları da beraberinde getirdiği tartışılmaktadır. Siyasal iletişim, sosyal medya, siyasal katılım, politik tutum ve siyasal katılma biçimleri kavramları incelenerek; siyasal iletişim ve sosyal medya ilişkisi üzerine ileri düzeyde araştırmalara teşvik etmesi hedeflenmektedir.

Günümüzde internet ve sosyal ağlar kişiler arası iletişimin en temel faktörleridir. Söz konusu iki faktör, interaktif ve esnek bir iletişim şekli sunarak; bireylerin siyasal katılım sürecini de etkilemektedir. Web 2.0 teknolojisi ile beraber yeni iletişim araçları toplumun bütün alanları üzerinde hızlı bir değişim sağlamış böylece geleneksel iletişim araçlarının tek yönlü aktarımının yerini karşılıklı etkileşim almıştır. Geleneksel medya araçlarının kullanıldığı süreçte bilgiyi sadece alan/ maruz kalan durumda olan birey; yeni iletişim araçları ile beraber bilgi alan, işleyen ve bilgiyi yayarak aktif hale gelmiştir.

İnsanların bir arada yaşamaya başladığı tarihten itibaren var olan politikanın/siyasetin ne olduğuna dair sorunun her dönemde farklı cevapları olmuştur. Buna göre politikanın ne olduğuna dair cevap ve tanımlar iki başlık altında toplanabilir: İlk görüşe göre politika, toplumdaki bireyler arasındaki çatışma ve mücadele alanıdır. İnsanlar varoluşları bakımından farklı olmalarının yanı sıra aralarında sosyoekonomik düzey, düşünce ve çıkar farklılıkları söz konusudur. Çatışma politikası anlayışının temelini oluşturan bu görüşe göre çatışmanın temelinde iktidarın ele geçirilmesi düşüncesi vardır. Öyle ki toplumdaki farklı gruplar kendi görüş ve çıkarlarını gerçekleştirmek için siyasal iktidarı ele geçirmeye çalışırlar. Daha idealist olarak nitelendirilebilecek olan diğer görüş ise politikanın amacının bireysel çıkarların önüne geçerek, insanlığın genel yararını hedef almak suretiyle toplumsal bütünlüğü sağlamak olduğunu savunur (Kapani, 2019, ss. 23-39). Her iki görüşü birleştiren Duverger'e (akt., Kapani, 2019, s. 24) göre "politika gerçekte hem bir çatışma ve iktidar kavgasıdır hem de -en azından belli bir ölçüde- toplumun tüm bireylerine faydalı olan bir düzen yaratma aracıdır". Ertugay (2000, s. 33) ise siyaset "insanın kendini tarih, toplum ve siyaset -bir eylem programının ya da bir kişinin, grubun ya da hükümetin eylemleri- içerisinde var etme mücadelesinin en önemli aracı" olarak tanımlar. Tüm siyasi olaylar ve olgular tek boyutlu olmayan, çok yönlü ve karmaşık özellikleri barındırır. Politikanın ne olduğu sorusu da bunlardan biridir; iyi-kötü, faydalı ve zararlı gibi tek boyutlu tanımların önüne geçerek daha geniş bir bakış açısıyla bakmak konunun kavranması açısından önemlidir (Kapani, 2019, ss. 23-39). Her dönemde toplumdaki bireylerin politikaya yaklaşım tarzı tam da bu yönde ilerlemektedir; iyi-kötü veya faydalı-zararlı ekseninde ilerleyen bu yönelimler bireylerin siyasete farklı düzeylerde dahil olmalarını belirlemiştir. Modern toplumdaki bireyler de tıpkı önceki toplumlarda olduğu gibi uzak ya da yakın mesafelerde politik süreçlerin içinde yer almaktadır. Ancak günümüz toplumlarının sahip olduğu teknolojik alt yapı sayesinde bireyler yaşadıkları ülkede ve dünyadaki siyasi olgu ve olaylara da daha yakından tanık olmaktadır. Söz konusu siyasi olgu ve olaylara ilişkin bilgilere farklı iletişim kaynaklarından erişme imkânı olan bireylerin zamanla siyasete ilgisi artmaktadır. Dolayısıyla bilgiye sahip olan ve politik ilgisi artan bireyin politik reaksiyonlar verme olasılığı da artmaktadır. Tüm bu döngünün sonunda bireyin yurttaş kimliği ön plana çıkarak siyasal süreçlerde yer alır; başka deyişle siyasal katılım seviyesi artar. Yeni teknolojilerin desteği yeni medya ve özelde sosyal medyanın tüm bu süreçte rolü gittikçe artmaktadır. Siyasi konular ile ilgili yoğun haber ve içeriklerle bireylerin ilgisini çeken sosyal medya zamanla bireylerde içeriklere/haberlere (fotoğraf, yorum, slogan vb.) dahil olma konusunda motive edici, harekete geçirici bir rol edinir. Nihayetinde bu iletişim ağı içerisinde siyasetle ilgili konularda; bireyler sosyal medya üzerinden beğeni, yorum, içerik yaratma, bilgi yayma, anket oluşturma gibi eylemlerde bulunarak farklı düzeylerde de siyasal katılım gerçekleştirir.

Siyasi Katılım

Geniş anlamıyla siyasal katılım; politik yaşamı etkilemek üzere yurttaşların üstlendiği tüm düşünce ve eylemler olarak tanımlanmaktadır (Brady, 1999 ve Van Deth, 2001, akt., Quintelier ve Van Deth., 2014, s. 154). Yurttaşların politik düzeni etkilemeye yönelik tüm faaliyetleri olarak tanımlanan siyasal katılım, parti üyeliğinden, oy kullanmaya, sosyal medya araçları üzerinde siyasi parti ve liderleri destekleyen paylaşımlar yapmaya kadar birçok şekilde görülür (Van Deth., 2014, s. 351). Ülkelerin büyük bir çoğunluğunun demokrasiye bağlı olduğu günümüzde; yurttaşların siyasi düzene ve siyasi aktörlere dair tutum, değer ve inançları demokratik bir politik sistem için önemli bir yere sahiptir (Pastrana-Valls, 2018, s. 677). Demokrasi ve katılımın karşılıklı olarak teşvik edici bir etkisi vardır: Demokrasi vatandaşları katılmaya teşvik eder ve buna karşılık olarak demokratik karar alma süreçlerine katılarak vatandaşlar demokratik tutumlarını güçlendirir (Barber, 1984; Dahl, 1998, akt.,

Quintelier ve Van Deth, 2014, s. 153).

İnsanları birbirinden ayıran ve merkezden uzak tutan geleneksel siyasetin aksine modern toplum, *katılımcıdır* ve toplumdaki her bir bireyin siyasal süreci değiştirme etkisi bakımından önemi gittikçe artmaktadır (Huntington ve Dominguez, 1975, ss. 58-59). Almond ve Verba'ya göre modern dünyada siyasal kültür, katılma temeli üzerine kurulu bir siyasal kültür olacaktır. Dünyanın her yerinde gerçekleşen bir olgu olarak *katılma patlayışı* siyasi bir devrimdir (akt., Huntington ve Dominguez, 1975, ss. 58-59). 1960'lı yıllarına başlarına kadar siyasal katılım temelde yurttaş ve kamu görevlileri arasındaki ilişki oy kullanma ve seçim kampanyalarını kapsıyordu. 1960 ile 1970 yılları arasında siyasi faaliyetlerin kapsamı genişledi; bu doğrultuda yurttaşlar, sivil toplum örgütleri, bürokratlar, kamu görevlileri ve siyasi aktörler arasında direkt bir etkileşim alanı oluştu. Bunların yanı sıra “siyasi repertuvar” a gösteri yapmak, trafiği engelleyecek protestolar yapmak, imza toplamak gibi birçok yeni toplumsal hareket de eklendi. Tarihsel süreç içinde toplumsal çatışma alanında boykot, grev ve eylemlerin bir geçmişi olmakla beraber demokratik toplumlarda bu faaliyetler yurttaşların “siyasi repertuvar” ına eklenmiştir. Bu yeni faaliyet biçimlerinin eklenmesiyle demokratik siyasal sistemler sürekli genişlemeye devam etmektedirler (Norris, 2002; Van Deth, 2001, akt., Quintelier ve Van Deth., 2014, ss. 154-155). Türkiye’de ilk olarak 1946- 1950 yılları arasında halkın politikaya karşı ilgisinin uyandırılması ve aktif olarak katılması konusunda önemli rol oynayan basın olmuştur. Dönemin tüm gazeteleri, çok partili sistemin ve demokrasinin kurulabilmesinin ancak yurttaşların siyasi konulara doğrudan doğruya ilgi göstermesine bağlı olduğunu vurgulamışlardır (Karpas, 1967, ss. 267-268). Başka bir deyişle demokrasinin varlığı, yurttaşların politikaya ilgisine bağlıdır.

Siyasi Katılım Biçimleri

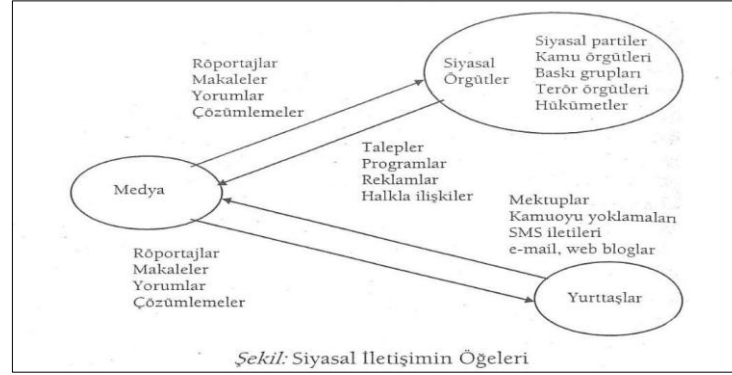
Dünyada demokratikleşme sürecinin ilk dönemlerinde siyasal karar alma yetkisi genellikle tek tip denebilecek ekonomik ya da entelektüel elit sınıfın kontrolü altındaydı. Bu dönemde oy kullanma hakkına sahip olmayan halkın “iktidarın siyasalı” üzerinde bir etkiye sahip değildi. İdari sorunları çözme konusunda deneyim sahibi olan siyasal erk, gerçekçi olmayan tasarıların peşine düşmeden bu sorunları çözebiliyordu. Diğer yandan oy kullanma hakkı kazanmaya başlayan bireyler, kendilerine verilen siyasal sorumlulukla fiili siyasal alana dahil olmuşlardır. Bu durum beraberinde iki karşıt grubun ortaya çıkmasına yol açmıştır: 1. Siyasal düşünceleri realist bir zemine oturan grup ve toplumsal sınıflar; 2. Siyasal alanla henüz karşılaşmış bu bağlamda gerçekçi bir zemine oturmamış düşünce yapısına sahip gruplar. Bu durum her iki toplumsal kesim arasında siyaseten bir mücadele alanı doğurmuştur.

Bu durumun ortaya çıkardığı sonuçların en önemlisi eşitsizliklere yol açmış olmasıdır. Demokratikleşme sürecinin başlarında yöneticilerin belli gruplardan (seçkinler sınıfından) oluşması herhangi bir dengesizliğe yol açmazken; modern dönemlerde demokrasi, farklı grupların yürüttüğü çok fazla sorunu ve karmaşayı barındırmaktadır. Günümüzde etkin bir demokrasi sürecinden söz edebildiğimiz için yurttaşlar tüm sorunların (siyasal, ekonomik, toplumsal vb.) farkındadırlar. Bu yönüyle demokrasi bir ütopya değil; tüm yönleriyle var olan bir “*gerçeklik*” tir (Mannheim, 2017, ss. 229-234). Vitak’a (2010) göre bireyler, kamu kurumlarının yapısını dolaylı olarak etkileyerek ya da hükümetlerin eylem politikalarını ve politikacıları etkileyecek seçimler yaparak katılım sağlarlar. Siyasal katılım, kampanya başlığı yapmaktan, başkalarını ikna etmeye çalışmaktan, rozet takmak suretiyle bir partiyi ve adayı desteklemeye kadar birçok şekilde olabilir. Siyasi katılımı kişinin “etkileme niyeti” olarak değerlendirmek de mümkündür (s. 2).

Yurttaşların siyasal sistem karşısında tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavram olarak siyasal katılım özellikle demokrasi tarihi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir (Tokgöz, 2020, s. 145). Bireylerin siyasete katılımını dört boyutta değerlendiren Dahl (1998)’a göre bu katılımı boyutları “İlgi, Önemseme, Bilgi ve Eylem” şeklindedir. Siyasal katılımın ilk basamağı; ilgilidir. İlginin artması bireyin politik olaylara verdiği önemin artmasına neden olur. Böylece birey siyasal süreçleri takip etmek, bilgi edinmek amacıyla kitle iletişim araçlarına yönelir. Son aşama olan “eylem”de birey siyasal sürecin içinde aktif olarak yer alır (akt., Kapani, 2019, s. 144; Küçükşen, 2012, s. 92). Yaşadığımız çağın teknolojik altyapısı bilgiye ulaşma ve yayma, kısa sürelerde ve kolay olmaktadır; bundan dolayı modern toplumlarda siyasal katılım düzeyinin daha fazla olması beklenebilir. Katılım biçimlerinin etkileşimsel özelliğinden dolayı birindeki katılımın derecesi diğerini etkiler (Kutlu, 2018, s. 92). Siyasal katılım üzerinde etkili olan diğer faktörler ise gelir, meslek, eğitim, yaş, cinsiyet ve yerleşim yeri gibi sosyoekonomik faktörler, psikolojik faktörler ile siyasi ve hukuksal faktörlerdir (Tosun ve Tepeciklioğlu, 2014, ss. 498-501). Belirtilen unsurların yanı sıra bireyleri siyasi katılım konusunda yönlendiren dört güdü vardır. Bunlar: Kişisel bağlılık, dayanışma, çıkar/menfaat ve yurttaşlık duygusudur. *Kişisel bağlılığa* dayanan katılma türü, genellikle az gelişmiş toplumlardaki kırsal alanlarda görülür. Geniş bir kitleyi oluşturan bu seçmen grubu geleneksel liderlik anlayışına yakındır ve liderlerinin yönlendirdiği şekilde siyasal katılım sağlarlar. Bu yönüyle kişisel bağlılığa dayalı siyasal katılım örgütleyici bir yapıya sahiptir. *Dayanışma kaynaklı* katılımda birey dahil olduğu grubun eğilimi yönünde katılım sağlar. *Çıkar/menfaat* kökenli katılma türü faydacı bir özellik taşır; katılım düzeyi çıkarın niteliğine göre farklılık gösterebilir. *Yurttaşlık bilincine* dayalı katılım tipinde ise bireylerin değer yargıları ve sorumluluk bilinci etkilidir; ideal devlet ya da toplum inancı hedefine dayanır

(Özbudun, 1975, ss. 5-6, akt., Altuntaş, 201, ss. 19-20). Toplamlar modernleştikçe kişisel bağılığa dayanan katılımcılık yerini yurttaşlık duygusuna ve çıkara dayalı katılımcılığa bırakır (Scott, 1969, s. 1146). Siyasal katılım konusunda yurttaşlık bilinci önemli bir güdüleyici unsur olduğu için modern toplumlarda siyasal katılım bilinci ve düzeyi yüksektir.

Bir yürütme biçimi olan demokrasi, özgürlüğü ve birey temelinde gelişimi desteklemesinin yanında toplumdaki her bireye yüklediği siyasal sorumluluklarla bireysel özerkliğin de önüne açar. Ancak tüm bunların yanı sıra demokrasi, “bireyleri özelliklerini bırakmaya ikna eden, güçlü, toplumsal özellikler de geliştirir” (Mannheim, 2017, ss. 229-234). Demokratik toplumu diğer toplumlardan ayıran temel unsur yurttaşların siyasal sürece dahil olmasıdır. Siyaset tarihinde yurttaşların siyasete katılım süreçlerinde değişimler yaşanmıştır. Günümüzde bu değişimleri etkileyen en temel unsur teknoloji alanında yaşanan devrimlerdir. Teknoloji ile birlikte yoğun sosyal medya kullanımı siyasal iletişim ve katılımı etkilemiştir.

Şekil 1. Siyasal İletişimin Öğeleri

Kaynak: (Mc Nair, B., 2006, akt., Tokgöz, 2020, s.302)

Tarih boyunca iktidarların otoriteleri açısından bilgi ve iletişim çok önemli olmuştur (Castells, 2013, s. 3). Siyasal iletişim; *hedef kitle (yurttaşlar)*, *kitle iletişim araçları (medya)* ve *siyasal aktörler/Siyasal örgütler* olmak üzere 3 temel unsurdan oluşur. Siyasal iletişim aktörleri; devlet başkanı, hükümet, siyasal partiler, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, baskı grupları, sivil itaatsizlik, lobicilik faaliyetleri ve terör gruplarıdır. Bu süreçte siyasal aktörler; mesajı ileten aktörlerdir. Siyasal aktörler kitle iletişim araçları aracılığıyla hedef kitleye istedikleri mesajları iletmektedir (Bostancı, 2015, s. 29). Sosyal medya, siyasal iletişim sürecinde önemli bir rol oynar. En sık kullanılan iletişim araçlarının başında gelen sosyal medya, siyasal aktörlerin hedef kitlelere doğrudan ve etkili bir şekilde ulaşmasına imkân tanır. Bu özelliklerinin yanı sıra sosyal medyada iletişimin hızlı, düşük maliyetli ve interaktif olması tercih edilme nedenlerinin arasında gelmektedir.

Sosyal Medya

Bir Siyasal İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya

Dökmen'e göre "bazı bilgilerin ya da sembollerin, bazı kaynaklar tarafından üretilmesi, hedef seçilen geniş insan topluluklarına bildirilmesi ve bu insanlar tarafından yorumlanması sürecine kitle iletişimi denir. Kitle iletişimdeki kaynak ile hedef arasındaki kanallara ise kitle iletişim araçları denir" (Dökmen, 2002, ss. 38-39). Özellikle modern toplumlarda kitle iletişim araçları gerek yurttaşlar gerekse siyasetçiler açısından oldukça önemli bir yere sahip olup sosyal, ekonomik ve politik dinamikleri üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu araçlar, bilgi ve mesajların hızla ve geniş kitlelere ulaştırılmasını sağlar böylece toplumsal değişim ve dönüşümleri hızlandırır.

Modern çağda internet başlıca iletişim alanı haline gelirken -internet işlerini elinde bulunduran şirketlerin desteğiyle- küresel telekomünikasyon şirketleri mobil iletişimi yönlendirici konuma gelmiştir. İnternet ortamında en yaygın olan faaliyet ise sosyal medya kullanımıdır. Sosyal ağlar bireyler arası iletişim aracı olmasının yanında, eğitim, pazarlama, ticaret, kültür, sağlık, eğlence, sağlık, spor gibi birçok faaliyet için de kullanılan bir platformlardır. Hayatın her alanına nüfuz eden sanal ağlar artık gerçek hayattan kopuk değildir. Castells'in (2016) ifadesiyle "Melez bir dünyadır bu, gerçek bir dünyadır; sanal ya da ayrı bir dünya değildir" (ss. 2-14). Özellikle cep telefonlarının dünyada yaygın kullanımı ve internet erişimin hızlanması ile modern dünya adeta iletişim ağları ile çevrelenmiştir. Bu iletişim ağları, insanların kültürel, sosyal ve ekonomik etkileşimlerini derinlemesine dönüştürmüş, coğrafi sınırları aşarak birbirleriyle bağlantı kurmalarını sağlamıştır.

En yaygın olarak kullanılan ve interaktif bir yapıya sahip olan sosyal medyayı; Safko ve Brake (2009) "bilgi ve fikir paylaşımı için sohbete dayalı medyayı kullanarak çevrimiçi olarak bir araya gelen insan toplulukları arasındaki faaliyetler, uygulamalar ve davranışları ifade etmektedir. Sohbite dayalı medya; içeriğin kelimeler, resimler, videolar ve işitsel unsurlar biçiminde yaratılmasını ve kolaylıkla yayınlanmasını mümkün kılan web tabanlı uygulamalar" olarak tanımlar (ss. 6-7). Bireyleri sürekli iletişim halinde kalması için zemin hazırlayan ve teşvik edici unsurlar ile her daim yaşayan bir alan olarak sosyal medyanın

özellikleri ise şu şekilde sıralanabilir:

“Katılımcılar: Sosyal medya katılımcıları cesaretlendirir ve ilgili olan her bir kullanıcıdan geri bildirim alır. **Açıklık:** En çok sosyal medya servisleri geribildirime ve katılımcılara açıktır. Bu servisler oylama, yorum ve bilgi paylaşımı gibi konularda cesaret aşılarlar. Bunlar çok nadir ulaşımaya yönelik engeller koyarlar. **Konuşma:** Geleneksel medyanın tek taraflı yayına karşın (içerik aktarımı ya da dinleyiciye bilgi ulaşımı), sosyal medya iki yönlü konuşmaya olanak tanınması bakımından daha iyidir. **Toplum:** Sosyal medya topluluklara çabuk ve etkili bir oluşum için izin verir. Topluluklar da böylece sevdikleri fotoğraf, politik değerler, favori TV şovları gibi ilgili oldukları şeyleri paylaşırlar. **Bağlantılılık:** Sosyal medyanın çoğu türü, bağlantılı işler gerçekleştirir; diğer siteler, araştırmalar ve insanların ilgili oldukları herhangi bir konuda link verilmesine olanak tanır. Söz konusu tüm özellikleri sosyal medyayı her daim aktif bir toplumsal alan haline getirmiştir” (Mayfield, 2010, s. 6).

Geleneksel medyayı yeni medyadan ayıran en temel özellikler ise az kanal aracılığıyla insanlarla iletişim kurmasıdır. Bu yönüyle kontrol göndericidedir, iletişim tek yönlüdür ve sınırlı bir içerik vardır. Bunların yanı sıra kapsama alanı genel olarak yereldir (küresel boyutta olanlar da vardır), geleneksel medyada toplumsal kontrol daha çok kanunlar, meslek ve ahlak ilkeleri üzerinden sağlanır. Zamanlama açısından eşzamanlı ve mekânsal açıdan merkeziyetçi -bir noktada bir noktaya- bir yapısı vardır. Yeni medya ise neredeyse tamamen karşıt özelliklere sahiptir. Geleneksel medyada kitlelere ulaşmak tek kanal üzerinden iken yeni medya bu iletişim birçok farklı kanaldan gerçekleştirilir. Yeni medyanın en önemli özelliği kontrolün kullanıcılarda olması iki yönlü, etkileşimli bir iletişim imkânı sunmasıdır. Bununla birlikte küresel boyutta ve içeriğin çok farklı şekillerde hazırlanması ayırıcı temel faktörlerdendir. Zaman ve mekân bağımlılığını ortadan kalkması; asenkron ve merkeziyetçi olmaması başka deyişle aslında her kullanıcının bir merkez haline gelmesi önemli farklar olarak öne çıkmaktadır. Diğer bir özellik medya üzerindeki kontrol bireyler/halkın ahlaki değerler veya kanunlar üzerinden değil tamamen teknik bir açıdan aygıtlar üzerinden yapılmasıdır. Yeni medyayı geleneksel medyadan ayıran temel farklar arasında erişim, erişilebilirlik, kullanılabilirlik, yenilik ve kalıcılık gibi özellikleri de bulunmaktadır.

Sosyal medya genel olarak; “kullanıcıların birbirleriyle bilgi, görüş, ilgi alanları, duygu ve düşüncelerini paylaşarak etkileşim ve iletişim kurmalarına olanak sağlayan online araçlar ve web ortamına denilmektedir. Sosyal medya ortamları ise; bloglar, online sohbet siteleri, RSS, sosyal ağ siteleri, sosyal imleme, forum, podcast, e-posta zincirleri ve wikiler gibi kullanımı kolay ve dışarıdan katılıma açık olan sanal iletişim ortamları” olarak tanımlanmaktadır (Onat, 2010, s.105). Sosyal medyada yurttaşlar gündelik olanın içine giren birçok unsur üzerine sürekli iletişim halindedir. Bu unsurlardan biri olan siyaset üzerine konuşmalar yoğun olarak gerçekleşir. Siyasal konuşma sayesinde yurttaşlar görüş alışverişinde bulunurken yeni siyasal anlamlar yaratırlar, toplumsal ve kişisel kimlikler oluşturur, kamusal konuşmayı bireysel yaşamlarla birleştirirler (Lee,2005, akt., Tokgöz,2020, s.167). Özellikle 1970’li yıllardan sonra toplumsal yaşamın politik ve politik olmayan alanları geçişkenlik kazanmıştır. Bu durum beraberinde “geleneksel devlet” ile “sivil toplum” karşıtlığı tartışmalarını beraberinde getirmiştir. Politik olan ve politik olmayan arasındaki geçişkenlik durumu sadece küresel boyutta sosyopolitik olaylar ve durumlar için söz konusu değildir. Söz konusu geçişkenlik hali siyasi aktörler olan yurttaşların yaşamında da görünür olmuş ve böylelikle siyasi olan ile özel olan arasındaki ayrım da ortadan kalkmaya başlamıştır (Offe, 1999, s. 53). Sosyal medya üzerinden bireylerin siyasete katılımı (yorum yapma, paylaşımında bulunma, beğenme/beğenmeme vb.) bunun önemli göstergelerinden biridir.

İletişim teknolojileri günümüz toplumlarının birçok alandaki tutum, düşünce ve davranışları üzerinde etkili olmaktadır. Bu alanların başında gelen siyasete alanına duyulan ilgiyi ve siyasal katılım davranışını yönlendirmektedir. Yurttaşların siyasete olan ilgisinin özellikle seçim dönemlerinde artması, kitle iletişim araçlarının etkisinin belirleyici olduğu bir durumdur; çünkü bireyler bu dönemde çeşitli kampanyalar, tanıtımlar ve propaganda faaliyetlerine maruz kalırlar. Demokratik yönetimlerin temel ayırıcı özelliklerinden biri olan yurttaşların siyasal süreçlere dahil olma imkanları; teknolojik değişim ve dönüşümlerle yeni bir boyut kazanmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle beraber internete kolay ve hızlı erişim sayesinde yurttaşlar sosyal medya araçlarıyla politik konularda bilgi ve paylaşım yapmak suretiyle siyasal sürece dahil olurlar.

Sosyal Medyanın Siyasal Katılıma Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme

Siyaset ve iletişim ile ilgili ilk çalışmalar Aristoteles’in (M.Ö. 384-322) Politika, Retorik, Nikomakhos’a Etik adlı eserlerine kadar geriye gider. Modern toplumun yükselişinin temel unsurlarından birisi iletişim medyasıdır; bu nedenle modern toplumu anlamının yolu iletişim medyasını bilmekten geçer. Postmodern döneme gelindiğinde ise siyaset alanında yaşanan en dönüşümlerden biri siyaset ve iletişim arasındaki ilişkide olmuştur. Tarihsel süreç içinde sürekli bir değişim ve dönüşüm içinde olan siyasal iletişim günümüzde internet teknolojisinin gelişimiyle en hızlı dönemini yaşamaktadır. Söz konusu değişim ve dönüşümün etkisiyle; siyaset ve iletişim alanında araştırma yapanlar, siyasetçiler, medya alanında çalışanlar, sivil toplum örgütleri, “siyasal sistem, devlet, siyasal alan, kamusal alan-özel alan, medya ve demokrasi, medya toplumu, teledemokrasi, e-demokrasi, e-vatandaşlık/dijital vatandaşlık, postmodern siyasal katılım” gibi kavramlar üzerine çalışmaya ve sıkça vurgu yapmaya başladı. Siyasal iletişimin çalışma alanı ile ilgili olarak Nimmo ve Sanders’in (1956) ortaya attığı yaklaşıma göre “siyasal iletişim alanını belirleme çalışmalarının siyasal liderlik ve grup yapıları arasında araya giren süreç olarak bir yandan hükümet kurumlarıyla, diğer yandan yurttaşın oy verme davranışı arasında gerçekleşmesi ve bu alanla sınırlı kalması

gerekmektedir” (akt., Tokgöz, 2020, s. 79). Ancak günümüzün teknolojik altyapısı ile yurttaşların siyasete katılma biçimleri oy verme davranışının ötesine geçmiştir; birçok politik sürece zamandan ve mekândan bağımsız olarak hızlı bir şekilde dahil olmasına zemin hazırlamıştır. Dünyada ve Türkiye’de teknolojinin etkisiyle geleneksel kitle iletişim araçları ile yeni medya hızlı değişimler yaşamaktadır. Ancak bu değişimde etkili olan sadece teknoloji değildir; toplumların yapıları, örgütlenme biçimleri, sosyoekonomik faktörler ve gelişmişlik düzeyler de etkilidir. Siyasal iletişimin gerçekleşmesinde bilim, politika, kültür, teknoloji ve hoşgörü ortamı gibi birçok faktör belirleyici olmaktadır (Tokgöz, 2020, s. 45).

Siyasal katılımın en iyi yüksek düzeyde olduğu politik sistem olan demokraside; kusursuz demokrasi ideasından uzaklaşıp, tüm kusurlarının görülüp; belirlenmesi şarttır. Demokrasinin tarihine göz atıldığında demokrasinin akılcı temele dayandığı en azından siyasal gücü elinde bulunduranların “akılcı” düşünen kişilere bırakılacağı düşüncesinin yaygın olduğu görülür. Tarihsel süreç içerisinde siyasal demokrasi karşıtları (muhafazakarlık ve akıldışı yönelimler) ile aklın üstünlüğüne inananlar demokrasi yanlısı tutum sergileyenler olmak üzere; iki toplumsal kesim birkaç kuşak varlığını devam ettirmiştir. Tarihsel akışın sonunda ise “akıl demokrasisi” ile beraber yeni bir demokrasi -Scheler’in ifadesiyle-, “dürtüler demokrasisi” ortaya çıkmıştır. Sonuç itibarıyla demokrasi her zaman akılcı zeminde var olan bir toplumsal araç olmasının yanı sıra “anlık duygusal dürtülerin” de ortaya konulduğu bir “organ” haline de gelmiştir (Mannheim, 2017, ss. 229-234). Tam da bu noktada sosyal medyadaki katılımla ilgili olarak, söz konusu katılımın bir kısmı için dürtüsel demokrasi tanımlaması yapılabilir. Bireylerin sosyal medyadaki anlık beğeni, paylaşım ve yorumlarının bir kısmının dürtüsel olduğu; bu yönüyle de sosyal medyadaki tutumların “dürtüsel demokrasi” örneği olabileceği söylenebilir. İnternetin yarattığı sanal ortam ise, bireylerin kendilerini politik olaylara kapılmalarını, yönelmelerini etkilemektedir. Kamusal alanda siyaset alanında ilgi ve bilgisi farklı düzeyde olan tüm bireylerin; sosyal medyadaki akıştan etkilenerek toplumsal ve politik içeriklere bir refleks olarak tepkide -beğeni, eleştiri vb.- bulunmaktadır. Söz konusu her tepki aynı zamanda politik bir katılıma da karşılık gelmektedir.

İletişim medyasının değişimi beraberinde köklü değişimler “yeni iletişim ve eylem biçimleri” yaratmıştır. İletişim medyasının gelişimi ile toplumsal iletişimin fiziksel mekândan ayrılması en belirgin özellik olmuştur. Mekândan bağımsız gerçekleşen yeni iletişim şekliyle birlikte bireyler, kendi yaşadıkları çevrenin dışında meydana gelen olaylara da tepki vermeye başlamışlardır. Yeni iletişim teknolojileri dünyanın herhangi bir yerinde veya zamanda gerçekleşmiş süreçlere karşı eylemde bulunma olanağı, yani yeni “uzaktan eylem” şeklini doğurmuştur (Thompson, 2008, ss. 497-520). Özetle yeni medya ile birlikte toplumsal bağlamda “yeni eylem biçimleri ve yeni etkileşim biçimleri” ortaya çıkmıştır.

Yeni iletişim teknolojileri; siyasal katılım sürecine yeni katılım biçimlerinin eklenmesi ve katılımın çoğalması yönünde etki etmektedir. Dolayısıyla bu teknolojiler bireyleri aktif olma konusunda teşvik edici bir role de sahiptirler. Günümüzde yeni iletişim teknolojilerinin oluşturduğu zeminde var olan katılım biçimi elektronik katılım (e-katılım) olarak tanımlanmaktadır. E-katılım, “bireylerin demokratik süreçlere katılımının artması ve dönüşümün sağlanması için bilgi ve teknolojinin kullanımı”nı ifade eder. Geleneksel medya teknolojisinin pasif etkileşiminin aksine her geçen gün hızla dijitalleşen yeni medyanın “anlık, maliyetsiz, etkileşimli, zaman ve mekândan bağımsız olması günlük yaşam pratiklerini dönüştürmesinin yanı sıra siyasal katılım pratikleri üzerinde de etkili olmaktadır.” Yeni iletişim teknolojileri; iletişim alıcının kontrolüne geçmesine ve enformasyonun demokratikleşmesine zemin oluşturmıştır. Yeni medya araçları; kitle odaklı yayıncılıktan birey odaklı yayıncılığa geçiş bağlamında siyasal katılımı destekleyen iletişime olanak sağlamıştır. Özellikle internet sayesinde hızlı erişim, web tabanlı ve mobil teknolojiler demokratik katılım sürecinin boyutlarını değiştirmiştir; katılım imkanlarını sayıca arttırmıştır (Korkut, 2022, ss. 55-69; Babacan, 2012, s. 3).

İnternetin siyasal alanı etkilemesi konusunda farklı görüşler bulunmakla beraber; temelde iki yaklaşım ön plana çıkmaktadır. *Mobilizasyon ve pekiştirme yaklaşımları*. Mobilizasyon kuramına göre internet ve yeni medya teknolojileri kullanımı siyasi aktörler ile yurttaşlar arasındaki iletişimi yakınlaştırdığı için demokratik katılımı güçlendirecektir. Bu kurama göre internet yeni bir siyasal katılım biçimi olarak siyasi aktörler için lobicilik faaliyetlerini desteklerken; siyasi partiler için örgütlenme platformu oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu kuram yatay ve dikey iletişim için uygun zemin hazırlandığından bilginin yayılması ve grup etkileşimini hızlandırmaktadır. Tüm bu özellikleriyle internet tabanlı iletişim yurttaşların siyasi katılıma sürecini kolaylaştırmaktadır. Karşıt görüş olan Pekiştirme kuramına göre internetin iletişimi hızlandırmasına rağmen bunun demokratik katılımı arttıracığı görüşü belirsizdir (Aktaş, 2004, ss. 211-212). İnternete erişimdeki eşitsizlik, bazı platformların kullanıcılarına belirli bir tür bilgiyi empoze etmesi, sosyal medyanın benzer düşüncelere sahip grupları bir araya getirmesi gibi faktörler; internetin demokratik katılımı arttırdığı ve siyasal yaşama aktif katılımı teşvik ettiği iddiasını zayıflatmaktadır.

Yeni medya, yurttaşlara doğru bilgi ortamı sunması ve kurumlarla doğrudan iletişim kurmasından dolayı demokrasiyi güçlendirmektedir. Bununla beraber kurumlar doğru bilgiyi *şeffaf* olarak sunmak zorundadırlar. Yeni medya bireylere daha fazla etkileşim alanı açtığından özgürlüklerin artacağı da iddia edilebilir. Öte yandan bilgiyi kontrol etme gücünün de artmasıyla “bireylerin mahremiyetlerinin ve özgürlüklerinin de tehlikeye girebileceği” iddia edilmektedir (Dijk, 2006, s. 3). Maignet’e göre (2016) “medya pratiklerin ve inançların bütününe oluşumunun, yeniden üretimin ve anlaşmazlığın söz

konusu olduğu, erkin ve kültürün bölünmez bir biçimde işin içine karıştığı, tüm bu öğelerin birbirine dokunduğu alandır” (s. 253). Bu eksende yeni medyanın en öne çıkan özelliği siyasi parti ve siyasi aktörler ile yurttaşlar arasında etkileşimli bir alan oluşturmastır.

Sosyal medya ve siyasal katılım davranışı arasındaki ilişkiyi anlama üzerine 2015 yılında Süleyman Demirel Üniversitesinde yapılan çalışmada “internet ve sosyal ağlar üzerinden siyasilerle iletişime geçme, fikir paylaşımı, siyasal içerikli haber takibi gibi faaliyetlerin sıklığı ve bu faaliyetlerin doğru bulunması (bağımsız değişkenler) ile siyasal katılım (bağımlı değişken) arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur” (Eser, ve Güler, 2015, ss. 196-219). Kahne ve Bowyer (2018) tarafından aktarılan araştırma sonuçlarına göre; oy verme, protesto gibi çevrimdışı faaliyetlere katılım ile kıyaslandığında bireyler sosyal medya gerçekleştirilen siyasi eylemlere daha fazla katılım sağlamaktadırlar (akt., Anduiza vd. 2013, ss. 860-878). Sosyal medya geleneksel medyaya önemli değişiklikler getirmesinin yanı sıra sanal dünyada farklı kimlikteki kişilerin (gerçek ve tüzel) sayısının artmasına da yol açmıştır. Tüm bunlar sosyal medyayı siyasal pazarlama açısından “yeni bir imkân ve fırsat” olmasını sağlamıştır. Avrupa Birliği’nde; demokrasi açığı olarak siyasete olan ilgi ve seçimlere katılımın azaldığı gözlemlenmiştir. Bu durum sosyal medyanın etkisi ile ilgili yapılan çalışmalar birçok kez kanıtlandığından; sosyal medya ile siyasete olan ilginin tekrar canlandırabileceği düşünülmektedir. Böylece Avrupa Birliği’nde sosyal medyanın siyasetçiler ve yurttaşlar arasında yeni bir iletişim modeli oluşturduğuna dikkat çekiliyor. Politik etkinin önemli bir gücü haline gelen sosyal medya dünyanın birçok demokratik ülkesinde olduğu gibi bir siyasal pazarlama aracı olarak Türkiye’de de etkili olmaktadır (Polat, 2021, ss. 540- 560). 2012 yılında yapılan bir saha araştırması bulgularına göre “kitle iletişim araçlarının bireylerin politik tercihi üzerinde direkt etkisi olabildiği gibi, haber alma, bilgilendirme, siyasi propagandalarda en çok takip edilen iletişim faktörleri olmaları nedeniyle bireyin siyasi tercih sürecinde etkili oldukları araştırma ile ortaya konmuştur” (Küçükşen, 2012, s. 126). Başka bir çalışmada; “Demografik parametreler araştırıldığında; demografik değişkenlerle (cinsiyet, medeni durum, yaş, doğum yeri, ailenin aylık geliri, aylık harcama, okunulan üniversite) gençlerin siyasi ilgi düzeyleri, güncel siyaseti takip etme alanları, oy kullanma davranışı, siyasal katılım algısı, siyasal ilgi davranışı ve sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır” (Kutlu ve Altuntaş, 2019, s. 39). Şahin ve Ergen’in (2016, s. 1-19), yaptıkları araştırmanın sonucuna göre genel seçim dönemlerinde iletişim aracı olarak en fazla internet ve sosyal medya araçları kullanılmıştır. Siyasi aktörler ve partilerin, siyasal iletişim kampanyalarında kullandıkları araçların başında sosyal medya araçları gelmektedir. İnsanlar uzun metinleri okumak yerine görsel mesajlara daha fazla ilgi gösterdiği için; siyasi aktörler/partiler dijital ortamlardaki paylaşımlarında siyasi aktörlerin resimleri, yapılan hizmetlerin fotoğrafları gibi görsellere ağırlık verilmektedir (Güllüpınar, 2010, s.64). Yeni teknolojilerin özellikle internetin, politika ve toplumun birçok alanı üzerinde yüksek düzeyde etkisi yadsınamaz; bu durum beraberinde siyasi dönüşüm yaratmıştır (Anduiza vd., 2009, ss. 860-878). İnternet ortamında gerçekleşen siyasal katılım geleneksel katılma biçimine göre daha az maliyet gerektirir ve daha kısa sürede gerçekleşir. Bu nedenle daha etkili ve tercih edilir durumdadır (Kutlu, 2018, s. 91).

Medya hem uzun süreli olarak hem de toplumun her düzeyinde etkilidir (Maigret, 2016, s. 254). İnternet ağları, iş hayatının, üretimin temel materyali haline gelmesinin yanı sıra bireylerin günlük yaşam pratiklerine de önemli ölçüde yön vermekte ve dönüştürmektedir. İnternet ağlarının en yoğun kullanıldığı alanlardan biri olarak sosyal medya araçları sosyal ilişki kurma, haberleşme, eğlence, alışveriş, bilgi edinme, haber takip etme gibi birçok amaçla kullanılmaktadır. Dünyada ve ülkemizde sosyal medya kullanıcı sayıları ise her geçen gün artmaktadır.¹

Siyasal iletişim zengin içeriği ile sürekli gelişen bir alandır. 21. yüzyılın bireyleri, çevresinde ve dünyada olup bitenleri algılaması, öğrenmesi, takip etmesi ve sürece dahil olması yeni iletişim teknoloji aracılığıyla gerçekleşmektedir. Sosyal medya önemli bir siyasal iletişim aracı haline gelirken iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden doğrudan etkilenmektedir. Öte yandan günümüzde enformasyon akışı gelişmiş ülkelere az gelişmiş ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Bu durum beraberinde “dengesiz iletişim” sürecini doğurmaktadır (Tokgöz, 2020, s. 73). Teknolojiye ulaşma herkes açısından eşit değildir. İletişim araçlarına ulaşmanın kolaylaştırıcı unsurlarının yanında “dengesiz iletişim”, iletişim özgürlüğünün önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Bu bağlamda sosyal medyanın siyasal katılımı arttırdığı yönündeki görüş toplumun her kesimi için aynı düzeyde olmamaktadır. Ancak yeni teknoloji araçlarının kullanımı ile ilgili verilerini dünya ölçeğinde değerlendirdiğimizde dünya nüfusunun büyük çoğunluğunun cep telefonu ve internet kullandığı görülmektedir. Ocak 2024 verilerine göre 8,08 milyar olan dünya nüfusunda; 5,61 milyar insan cep telefonu kullanırken; 5,35 milyar insan her gün internet kullanmaktadır. Türkiye’de ise 74,41 milyon internet kullanıcısı bulunmaktadır. Dünyada internet kullanımının başka

¹ “Data Reportal” (2024) raporuna göre dünyada sosyal medya kullanıcı sayısı 5,04 milyara ulaşmıştır. Dünya nüfusunun yarısından fazlası sosyal medya kullanıcısı konumundadır. Sosyal medya kullanıcısının neredeyse tamamı mobil cihazlar üzerinden sosyal medya hesaplarına giriş yapmaktadır. Dünyada sosyal medya kullanıcı sayısı nüfusa oranla %50 civarında iken Türkiye’de sosyal medya kullanıcı sayısı nüfusa oranla daha yüksektir. Dünyada sosyal medya kullanıcıları günde 2 saat 23 dakikasını sosyal medyayı kullanarak geçirmektedir. Türkiye’de ise 57,50 milyon sosyal medya kullanıcı vardır ve sosyal medya kullanım süresi açısından günlük 2 saat 44 dakika ile dünya ortalamasının biraz üzerindedir (Kemp, 2024).

deyişle çevrimiçi olma nedeni ise yüzde 61’lik bir oranla “bilgi bulma” amaçlı olduğu ortaya konulmuştur (Kemp, 2024).

Yapılan çalışmalar internet kullanımının bireylerin sosyal ağlardaki tartışmalara katılımında önemli bir etkiye sahip olduğunu; sosyal medya kullanımı ile heterojen grup tartışmalarına katılan bireylerde siyasal katılım arttığına dair anlamlı bir ilişki bulunmuştur; (akt., Kim vd., 2013; Katz ve Rice, 2002; Kenski ve Stroud, 2006; Shah vd., 2005, Brundidge, 2010; Brundidge ve Rice, 2009, ss. 498-516). Sunstein (2013) tarafından yapılan çalışmanın bulgularına göre internet ortamı bireyleri sadece haber tüketimine yönlendirmez aynı zamanda sağlıklı bir demokrasi için de teşvik edici bir unsurdur. Facebook ve Twitter gibi sosyal medya araçları daha güçlü bir demokratik toplum inşa etmede -belli bir düzeyde bir potansiyele sahiptir-faydalı olabilir. Öte yandan söz konusu etki siyasi parçalama ya da kutuplaşmaya da yol açabilir. Sosyal medyanın kitleleri yönlendirme, örgütlenme (Arap Bahar, Wall Street’i İşgal et Hareketi vb.) ve harekete geçirme özelliği son dönemlerde daha görünür olmuştur. Bunun yanında medyanın demokratik rolleri arasında (akt., Tokgöz, 2020, ss. 219-221) “kamusal bekçi köpeği, temsiliyet ve haber verme” özellikleri de vardır. Medyanın haber verme rolü diğer rollere göre en çok bilinen özelliğidir. Bu yolla yurttaşlar haberdar olma ve kendini devlete karşı koruyabilmektir. Yeni medyanın demokrasiye -özelde siyasal katılım- katkısı ve kamusal alanda dönüşümü yaratmasıyla ilgili tartışmada düşünürler iki farklı görüşe sahiptir. Bunlar “iyimserler” ve “kötümserler” görüşleridir. *İyimser görüş* yeni medyanın kamuoyunu demokratik sürece dahil olması konusunda destekleyici olduğunu ve bu durumun demokrasiyi güçlendirdiğini savunurlar. *Kötümser görüş* ise yeni medya kamuoyunu daha küçük gruplara bölünmesini/parçalanmasını teşvik ettiğini ileri sürer. Bunun yanı sıra bireylerin rasyonel tartışmalar yapabileceği zeminlerden uzaklaştırır, böylece bireyler pasif ve etkisiz hali gelir. Bu koşulların etkisiyle kamuoyunun çökmesi yönünde yapısal bir dönüşüm yaratır (Blöbaum, 2002, akt., Gökçe, 2012, ss. 46-48; Donges, 2000; Gellner ve Korf, 1998; Rössler, 2000).

Siyasetin büyük ölçüde medya üzerinden gerçekleştiği yaşadığımız çağda, bireylerin siyasal kimliğinin şekillenmesinde medya yönlendirici rolüyle siyasi tutum ve davranışlar üzerinde etkili olmaktadır. Böylece medya etkili bir “siyasi sosyalleşme aracı” haline gelmiştir. Siyasi aktörler, siyasi kurumlar, siyasal kararlar ve eylemler medyanın birçok kolunda değerlendirilmektedir. “Kapalı kapılar ardında” yapılan siyaset modeli yerine halka açık, görünür bir tarza bırakmıştır (Çebi, 2022, s. 1). Yeni medya; kamusal alanda uzak kalan grupları -kadınlar, gençler, toplumsal ve politik olayların içinde yer almayan- pasif olmaktan çıkarıp siyasal süreçlere dahil olma, ‘sessizlerin sesi’ olma işlevi görmektedir. Bu yönüyle yeni medya/sosyal medya siyasal katılıma teşvik edici, motor güç olma fonksiyonu vardır (Gökçe, 2012, ss. 45-46).

Meyer (2002), siyasal çerçevede medyayı, *medya demokrasisi* kavramıyla (s. 16 akt., Tokgöz, 2020, s. 240) anlatır. Buna göre medya siyasal süreçte en temelde kamuoyunu yönlendirmek ve siyasi karar alma sürecinde önemli bir role sahiptir. Meyer’in ortaya attığı diğer bir kavram *medyakrasi* ise medya kurumlarının toplumun genel siyasi, kültürel ilgisi yönünde programlar yaparak yurttaşların siyasi karar alma süreçleri üzerine pekiştirici etkileri vardır. Sonuç olarak hem medya demokrasisi hem de medyakrasi, medya toplumu içinde ortaya çıkmıştır ve etkili olmaya devam etmektedir.

Hızlı dijitalleşme ile beraber iletişim şekli ve sınırları da her geçen gün genişlemektedir (Kutlu ve Altuntaş, 2019, s. 39). İnternet sayesinde iletişim interaktif/esnek hale gelmiştir. 21.yüzyılın kültürünün temel unsurları olarak kabul gören “sınırsız özgürlük, demokratik katılım, ben merkezli anlayış” sosyal medya alanı için de geçerlidir. Sosyal medya bugün kendi içinde birçok yeni iletişim modeli gelişmiştir. Bunların içinde özellikle sosyal medya ağları; örgütler, kuruluşlar, topluluklar ve bireyler arasındaki ilişkilerde büyük ve derin değişiklikler doğmuştur. Sosyal medya ağları söz konusu unsurlar arasındaki ilişkilerde kendi tarzını geliştirmiştir ve yerleştirmiştir (Polat, 2021, ss. 540-560).

Toplumsal yaşamın içinde hemen her alanda ve bireyler tarafından etkin olarak kullanılan sosyal medya aynı zamanda “güçlü bir politik araç” haline gelmiştir. Sosyal medya aracılığıyla siyasi parti ve aktörler; kısa zamanda birçok insana ulaşabilirken, vermek istedikleri mesajları doğrudan iletme olanağı da yakalarlar. Öte yandan yurttaşlar için de sosyal mecralarda konuyla ilgili paylaşım yapma, cevaplama ya da yorum yapma zemini oluşur. Siyasi yaşamın iki temel aktörü olan politikacılar ve yurttaşlar için bir platform olarak “sosyal medyanın gücü yadsınamaz” durumuna gelmiştir. Birden fazla geleneksel medya aracı ile yapılan faaliyetler günümüzde sadece sosyal medya üzerinden yapılmaktadır.

Sonuç

Modern toplumların önemli kurumlarından biri olan kitle iletişim araçları; demokrasi açısından önemli bir unsurdur. Kitle iletişim araçları sayesinde bireyler ve toplumlar; gündelik yaşamın dışında kalan olay ve olgulardan haberdar olur ve bilgilenirler. Nitekim tarihsel sürece bakıldığında; kitle iletişim araçlarının gelişimi ile demokrasinin gelişimi tarihsel olarak paralellik gösterir.

Günlük yaşamdaki birçok aktivitenin (eğitim, alışveriş, haber, eğlence, iletişim vb.) internet üzerinde gerçekleşmesi yeni bir toplumsal yapı doğurmuştur. Başka deyişle günlük yaşamın önemli bir bölümü çevrimiçi bir dünyada gerçekleşmektedir. Eğitimden, eğlenceye, alışverişe kadar birçok alanda aktif olarak kullanılan internet teknolojisinin politik yaşama dahil olması kaçınılmazdır. Günlük hayatta hemen her yaştan ve kesimden bireyin ulaşabildiği cep telefonu, bilgisayarlar ve tabletler

sayesinde dünyada ve ülkemizde katılım hızla artmaktadır. Sosyal mecralarda gerçekleştirilen tartışmalar, kampanyalar, anketler, açık oturumlar vb. aktiviteler; bireylerin siyasal ilgisini cezbetmektedir. Böylece yeni teknolojinin sağladığı imkanla bireyler, sosyal medya platformlarında hem siyasi aktörler hem de başka insanlarla iletişim halinde olma imkânı yakalamıştır. Diğer birçok alanda olduğu gibi modern çağın bireylerinin siyaseti takip etmesi, siyasete dahil olması yine çevrimiçi mecralarda gerçekleşmektedir. Teknolojinin gelişimi ve iletişim alanına etkisiyle beraber siyasal katılım süreci dönüşüm yaşanmış; iletişim araçları içerisinde en yoğun olarak kullanılan sosyal medya; bireyler arası iletişimi sağlamanın yanında ülkelerin politik süreçlerini de etkilemektedir. Dünyada çevrimiçi siyasal katılım gittikçe artmaktadır; yurttaşlar YouTube gibi dünyada oldukça popüler olan sosyal medya sitelerinin yanı sıra Instagram, Facebook, Twitter, gibi sosyal ağlar üzerinden politik hayata dahil olmaktadır. Sosyal medya mecralarında, Antik Yunan'daki temsili demokrasi sistemine benzer şekilde; herhangi bir politik olay/olgu ve süreç ile ilgili destekleyici ya da karşı görüşler yurttaşlar tarafından doğrudan dile getirilmektedir.

Şurası açık ki, günümüzde sosyal medyalar günlük yaşam pratiklerinin temel unsurlarından biri haline gelmiştir. İletişim zeminini çeşitlendiren internet teknolojileri ve sosyal medyalar bireyler arası iletişimi yönlendiren, belirleyen bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda sosyal medyalar yeni bir sivil toplum alanı ve önemli bir manipülasyon aracı haline gelmişlerdir. Özellikle sosyal medyayı yoğun olarak kullanan gençler için politik katılımı teşvik eden bir araç olmuştur. Siyasal katılımı genişleten bu imkanlar -yeni iletişim teknolojilerinin gelişimi- toplumların demokratik yapısı üzerine etki etmiştir. Sosyal medya, demokratik toplumlarda siyasal katılım sürecini canlandırıcı, teşvik edici özelliği ile adeta katalizör görevini yerine getirmektedir. Teknolojinin etkisiyle seçmen ile siyasiler arasındaki yüz yüze iletişim- özellikle seçim dönemlerinde- yerini sosyal medya bırakmıştır. Etkin ve yaygın olarak kullanılan sosyal medya önemli bir siyasal iletişim aracı haline gelmiş; sanal ortamlarda gerçekleşen aktiviteler de 'klavye aktivizmi' olarak adlandırılmıştır. Sosyal medya araçları sunduğu imkanlar sayesinde siyasi aktörler ve siyasi partiler aynı anda ve çok fazla yurttaşla ulaşabilmektedir. Bu sayede siyasiler; seçmen kitlesini artırmak, projelerini duyurma ve seçmenden gelen talepleri edinmek -canlı yayınlar, platformlar, kampanyalar gibi etkileşimli alanlar oluşturmak- amacıyla sosyal medya araçlarını etkin kullanmaktadırlar.

Bu çalışmadaki bulgular, iletişim teknolojilerindeki ilerlemelerin siyaset üzerindeki etkilerini ve özellikle sosyal medyanın demokratik süreçlerdeki rolünü ön plana çıkararak; siyasal iletişimdeki rolünün günümüz toplumlarında ne kadar kritik olduğunu göstermektedir. Sosyal medyanın yükselişi, demokrasinin temel unsurlarından olan siyasal katılımı dönüştürmüş, genişletmiş ve demokratik süreçlerde daha etkin bir rol oynadığını göstermiştir.

Sonuç olarak iletişim teknolojilerinin siyasal iletişim ve katılım üzerindeki etkisi oldukça fazladır ve giderek artmaktadır. İletişim teknolojileri, demokratik süreçlerde daha geniş ve etkili bir katılımı teşvik ederken aynı zamanda teknolojiye erişimdeki eşitsizlikler, iletişim özgürlüğü önünde engel teşkil etmektedir. Sosyal medyanın siyasal katılımı teşvik eden bir araç olarak ön plana çıktığı ve siyasal iletişimde oynadığı rolün giderek arttığı böylece siyasal dönüşüme yol açtığı açıktır. Bu dönüşümün etkilerinin gelecekte nasıl olacağını tam olarak kestirilememekle beraber mevcut verilere dayanarak, sosyal medyanın siyasal katılımı arttırmaya ve toplumsal dönüşüme katkıda bulunmaya devam edeceği öngörülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Aktaş, H. (2004). *Bir siyasal iletişim aracı olarak internet*. Tablet Kitabevi.
- Altuntaş, A. (2019). *Siyasal katılım sürecinde gençliğin rolü ve sosyal medya etkisi* (Yayın No. 56547). [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Anduiza, E., Cantijoch, M. ve Gallego, A. (2009). Political participation and the internet, information. *Communication & Society*, 12(6), 860-878. <https://doi.org/10.1080/13691180802282720>.
- Babacan, M. E. (2012). *Toplumsal paylaşım ağlarında sosyal sermaye pratikleri* (Yayın No. 56547). [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bostancı, M. (2015). *Sosyal medya ve siyaset*. Palet Yayınları.
- Castells, M. (2016). *İletişim gücü*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çebi, M. S. (2002). Günümüzde siyasetin medyada inşası ve sunumu üzerine bazı dikkatler. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 14, 1-33. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/nosyon/issue/55455/759989>.

- Dijk, J. (2006). *The Network society: Social aspects of new media (2.bs.)*. Sage Publications.
- Dökmen, Ü. (2002). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayınları
- Ertugay, F. (2000). *Siyaset bilimi*. Orion Kitabevi.
- Eser, H. B. ve Güler, Ö. (2015). İnternet ve Sosyal Ağların Siyasal Katılım Üzerine Etkisi- SDÜ Örnek Olayı, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 196-219. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/181864>
- Gökçe, O. (2012). "Yeni medya-Kamuoyu-Demokrasi". E.Sözen (Ed.), *Hepimiz Globaliz Hepimiz Yereliz İçinde* (ss.37-54). Alfa Yay.
- Güllüpunar, H. (2010). *Seçmen tercihi bakımından aday, imajı: Konya 2009 Yerel Seçimleri* (Yayın No:258514). [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Huntington, S. P. ve Dominguez, J. I. (1975). *Siyasal gelişme* (Çev. Ö. Ergun). Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- Karpat, K., H. (2010). *Türk demokrasi tarihi*. Timaş Yayınları.
- Kapani, M. (2019). *Politika bilimine giriş*. Serbest Kitaplar.
- Kışlalı, A. T. (2003). *Siyasal sistemler-siyasal çatışma ve uzlaşma*. İmge Yayınevi.
- Korkut, Y. (2022). *Siyasal katılım ve dijitalleşme*. (S.Çil.Ed.), Dijital demokrasi içinde (ss.55-69). Eğitim Yayınevi.
- Kim, Y., Hsu, S. H. ve Zúñiga, H. G. (2013). Influence of Social Media Use on Discussion Network Heterogeneity and Civic Engagement: The Moderating Role of Personality Traits. *Journal of Communication*, 63, 498–516. Doi:10.1111/jcom.12034.
- Kutlu, A. (2018). Dönüşen medya çağında siyasal katılım: İstanbul'da yaşayan 18-22 yaş seçmen örneği. *Erciyes İletişim Dergisi Akademia*, 5(3), 90-106. <https://doi.org/10.17680/erciyesakademia.344691>
- Kutlu, Ö. ve Altuntaş, A. (2019). Gençlerin Kamu Politikaları Süreçlerine Sosyal Medya Üzerinden Katılımı. V. Strategic Public Management Symposium Proceeding Book içinde, (ss.39-66).
- Küçükşen, K. (2012). *Medya ve politik tercih*. Çizgi Kitabevi. Maigret, É. (2016). *Medya ve iletişim sosyolojisi*. İletişim Yayınları.
- Mannheim, K. (2017). *Kültür sosyolojisi*. Pinhan Yayıncılık.
- Mayfield, A. *What is Social Media*, iCrossing, e-book, s. 6. http://www.icrossing.co.uk/fileadmin/uploads/eBooks/What_is_Social_Media_iCrossing_ebook.pdf
- Offe, C. ve Touraine, A. (1999). *Yeni toplumsal hareketler*. Kaknüs Yayınları.
- Onat, F. (2010). Bir halkla ilişkiler uygulama alanı olarak sosyal medya kullanımı: Sivil toplum örgütleri üzerine bir inceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 31, 103-121.
- Öksüz, H. (2013). Algı yönetimi ve sosyal medya. *İdarecinin Sesi*, 156, 12-15 <http://tid.web.tr/idarecinin-sesi-dergisinin-156-sayisi--mayis--haziran-sayisi>
- Pastrana-Valls, A. (2018). Values, attitudes and political participation in Mexico. *Palabra Clave*, 21(3), 673-709. <https://doi.org/10.5294/pacla.2018.21.3.3>
- Polat, C. (2021). *Siyasal pazarlama ve iletişim*. Nobel Yayıncılık.
- Quintelier, E. ve van Deth, J. W. (2014). Supporting democracy: Political participation and political attitudes. Exploring causality using panel data. *Political Studies*, 62(1), 153-171. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12097>.
- Safko, L. ve Brake, D. K. (2009). *The social media bible: Tactics, tools, and strategies for business success*. John Wiley & Sons, Inc.
- Şahin, Ö. E. ve Ergen, A. (2016), Kitle İletişim Araçları Kullanım Amaçlarının Siyasi İlgiilenim Üzerine Etkisi. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, 1-19.
- Thompson, D. (2008) Deliberative Democratic Theory and Empirical Political Science. *Annual Review of Political Science*, 11(1), 497-520. DOI: 10.1146/annurev.polisci.11.081306.070555
- Tokgöz, O. (2020). *Siyasal iletişimi anlamak*. İmge Kitabevi.
- Tosun, T. ve Tepeciklioğlu, A. O. (2014). *Siyasi partiler, siyasi katılım ve propaganda*. H.Çetin (Ed.), *Siyaset bilimi içinde* (ss.472-506). Orion Kitabevi.
- Van Deth, J. W. (2014). A conceptual map of political participation. *Acta Politica*, 49(3), 349-367. <https://link.springer.com/article/10.1057/ap.2014.6>
- Varnelis, K. ve Friedberg, A. (2008). *Place: The Networking of public space*. MIT Press.
- Vitak, J., Zube, P., Smock, A., Carr, C. T., Ellison, N. ve Lampe, C. (2011). It's complicated: Facebook users' political participation in the 2008 Election. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 14(3), 1-8. <https://doi.org/10.1089/cyber.2009.0226>.
- Kemp, S. (2024). Digital 2024 Global Overview Report. (03, Nisan). <https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report>.